

Olimpiada Prawosławnej Wiedzy Religijnej 2014/ 2015

„Elementy prawosławnej teologii porównawczej”.

Zagadnienia i literatura do tematu.

1. Historia podziałów

1. Spór o datę świętowania Paschy.
2. Jak doszło do powstania Kościołów tzw. przedchalcedońskich?
3. Schizma akacjańska.
4. Jakie istnieją współcześnie Kościoły przechalcedońskie?
5. Spór pomiędzy patriarchą Focjuszem a papieżami Mikołajem I i Hadrianem II (mała schizma).
6. Historia stopniowego zrywania jedności pomiędzy Kościołem rzymskim a Kościołem prawosławnym.
7. Główne przyczyny i przebieg Wielkiej schizmy (1054).
8. IV wyprawa krzyżowa – jako ostateczny podział Kościoła na wschodni i zachodni.
9. Prekursorzy Reformacji.
10. Przyczyny Reformacji.
11. Wielcy reformatorzy (M. Luter, F. Melanchton, U. Zwingli, J. Kalwin).
12. Przyczyny i historia powstania Kościoła anglikańskiego.
13. Etapy rozwoju reformacji w Kościele anglikańskim.
14. Historia ruchu ekumenicznego.

Bibliografia:

- Meyendorf John, *Teologia bizantyjska. Historia i doktryna*, Warszawa 1984, s. 111-131.
- Runciman Steven, *Dzieje wypraw krzyżowych*, Warszawa 1997, t. III, s. 111-134.
- Runciman Steven, *Schizma wschodnia*, Warszawa 1963
- Śliwa Tadeusz ks., *Dzieje podziałów i dążeń zjednoczeniowych*, [w:] Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu, Lublin 1996, s. 269-283.
- Gross J, Uglorz M., *Kościoły luterzańskie*, [w:] Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu, s. 162-171
- Stahl J., *Kościoły reformowane*, [w:] Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu, s. 171-177.
- Jaskółka P., *Wspólnota anglikańska*, [w:] Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu, s. 178-188

2. Teologia porównawcza

2.1 Różnice w nauczaniu o grzechu pierwotnym

1. Orzeczenia doktrynalne Kościoła rzymsko-katolickiego o grzechu pierwotnym.
2. Tłumaczenie tekstów biblijnych dotyczących nauczania o skutkach upadku prarodziców.
3. Teologia kapadocyjczyków i bł. Augustyna o grzechu pierwotnym.
4. Konsekwencje doktrynalne różnego nauczania o grzechu pierwotnym.
5. Pojmowaniu grzechu pierwotnego a nauczanie o predestynacji.

Bibliografia:

Breviarum Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła, Poznań 1998. s. 191-207.
Anchimiuk J., *Aniołów sądzić będziemy*, Warszawa 1981, s. 19-48.
Anchimiuk Jan, *Koncepcja grzechu pierwotnego w rosyjskiej myśli teologicznej*, [w:]
WPAKP 2/1974, s. 28-46
Meyendorf J., *Teologia bizantyjska. Historia i doktryna*, Warszawa 1984, s. 178-194

2.2 Dogmat *Filioque*

6. Historia kształtowania się katolickiego dogmatu *Filioque*.
7. Orzeczenia doktrynalne Kościoła rzymsko-katolickiego o Duchu Świętym.
8. Omówienie tekstów biblijnych dotyczących pochodzenia Ducha Świętego
9. Dlaczego prawosławni nie przyjmują dodatku *Filioque* do Symbolu Wiary.
10. Prawosławne pojmowanie wzajemnych relacji Bóg Ojciec – Bóg Syn w Trójcy Świętej.

Bibliografia:

Encyklika Patriarchów Wschodnich z 1848 roku, [w:] WPAKP 11:1981, z. 1-2, s. 4-7.
Breviarum Fidei, s. 158-164; 168-171.
Klinger J. ks., *Kilka problemów związanych z nauką o Trójcy Świętej w prawosławnej teologii XX wieku*, [w:] tenże *O istocie Prawosławia. Wybór pism*, Warszawa 1983, s. 182-187.
Paprocki Henryk ks, *Problem Filioque*, [w:] *Ikos* nr. 2, s.28-31; nr. 3, s.23-27; lub [w:] tenże, *Obietnica Ojca. Doświadczenie Ducha Świętego w Kościele prawosławnym*, Bydgoszcz 2001, s. 161-192.
Meyendorf J., *Teologia bizantyjska. Historia i doktryna*, s. 118-121; 215-229.

2.3 Prymat w Kościele

11. Krytyczna analiza tekstów Pisma Świętego przytaczanych przez teologów katolickich w uzasadnieniu nauki o prymacie papieża.
12. Prawosławna interpretacja tekstu Mt 16, 13-20.
13. Przyczyny wzrostu znaczenia biskupa Rzymu w I tysiącleciu.
14. Św. apostoł Piotr w tradycji i tekstach liturgicznych Kościoła prawosławnego.
15. Dogmat I Soboru Watykańskiego o prymacie i nieomyślności biskupa Rzymu.
16. Opinie i wypowiedzi teologów prawosławnych o prymacie biskupa Rzymu.
17. Pojęcie prymatu w I tysiącleciu chrześcijaństwa.
18. Powstanie Kościołów starokatolickich (Utrecht).
19. Eklezjologia uniwersalistyczna i eucharystyczna.

Bibliografia:

Anchimiuk J., *Dwugłos katolicko-prawosławny na temat prymatu w Kościele*, "Znak"202/1971.
Bulgakow Sergiusz, *Święci Piotr i Jan dwaj pierwsi z apostołów*, Białystok 2005
Bulgakow S., *Prawosławie*, Białystok 1992, s. 46-114
Clement O., *Rzym inaczej. Prawosławny wobec papieża*, Warszawa 1999
Dvornik F., *Bizancjum a prymat Rzymu*, Warszawa 1985.
Kozłowski R., ks. *Koncepcja Kościoła w myśli teologicznej Mikołaja Afanasjewa*, Warszawa 1990.
Hryniewicz W., *Jedność za wielką cenę. Prawosławni o prymacie papieskim*, w: SiDE rok XIII 1997, nr 1 [39].

Tofiluk Jerzy, *Prymat biskupa Rzymu z perspektywy Kościoła prawosławnego*, w: *Posłannictwo biskupa Rzymu*, Olsztyn 2002, s. 135-148 i http://www.psd.edu.pl/files/artykuly/prymat_bpa_rzymu.pdf

2.4. Dogmaty Maryjne.

20. Orzeczenia doktrynalne Kościoła rzymsko-katolickiego o Niepokalanym Poczęciu NMP (Konstytucja Apostolska Piusa IX *Ineffabilis Deus*).
21. Historia kształtowania się dogmatu o niepokalanym poczęciu.
22. Trudności w uzgodnieniu nauki o Niepokalanym Poczęciu NMP z nauczaniem o powszechności skutków grzechu pierworodnego.
23. Teksty i ikonografia święta „Poczęcie przez św. Annę Przenajświętszej Bogurodzicy” – jako wyraz prawosławnego nauczania w kontekście Katolickiego dogmatu o niepokalanym poczęciu.
24. Konstytucja Apostolska Piusa XII *Munificentissimis Deus* a prawosławne święto Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy.
25. Prawosławni o dogmacie Niepokalanego Poczęcia.
26. Różnice w nauczaniu o Bogurodzicy (prawosławie, katolicyzm, protestantyzm)

Bibliografia:

- Breviarum Fidei*, s. 264-270
- Encyklika Patriarchów Wschodnich z 1948 roku*, w: WPAKP 11:1981, z. 1-2, s. 4-7.
- Teksty liturgiczne na dzień 15. sierpnia w: Minieja Sientiabr'*
- Teksty liturgiczne na dzień 9. grudnia w: Minieja Diekabr'*
- Teksty o Matce Bożej. Prawosławie*, t. I i t. II, Niepokalanów 1991.
- Biernacka Małgorzata, *Maryja Matka Chrystusa: wprowadzenie ogólne. Niepokalane poczęcie. Dziewictwo Maryi. Zwiastowanie. Nawiedzenie*, Warszawa 1987.
- Bulgakov Sergij prot., *Kupina Neopalimaja. Opyt dogmaticzeskogo istolkowanija niekotorych cziert w prawoslawnom poczitanii Bogomateri*, Paris 1927.
- Kniazieff Aleksy ks., *Mariologia biblijna i liturgia bizantyjska*, w: WPAKP 1/1989, s.41-54
- Kniazieff A., *Matka Boża w Kościele prawosławnym*, Warszawa 1996.
- Łoski Włodzimierz, *Dogmat Niepokalanego Poczęcia*, w: WPAKP 2/1984, s.57-62.
- Tofiluk Jerzy, *Przez Jezusa do Maryi – perspektywa prawosławna*, w: *Przez Jezusa do Maryi*, wyd. Polskie Towarzystwo Mariologiczne, Częstochowa-Licheń 2002, s. 193-202.

2.5 Sakramentologia

27. Rozumienie sakramentów w tradycji prawosławia, rzymskiego katolicyzmu i protestantyzmu.
28. Wyjaśnić pojęcia *ex opere operato* and *ex opere operantis* – i jak do tego nauczania podchodzą prawosławni i protestanci.
29. Różnice w nauczaniu o sakramentach w Kościołach prawosławnym, rzymskokatolickim i protestanckich.
 - i. Sakrament bierzmowania – namaszczenia św. mirem
 - ii. Sakrament małżeństwa
 - iii. Sakrament Eucharystii
30. Wzajemne uznawanie sakramentów sprawowanych w innych Kościołach.

Bibliografia:

Hryniewicz W., *Diakonia Pneumatosa. Refleksje ekumeniczne nad ważnością i uznaniem sakramentu w perspektywie paschalnej*, [w:] Ateneum Kapłańskie 1985 t. 104 z. 455-456, s. 173-189.

Katanskij A.L., *Dogmatycznoje uczenie o tajnstwach*, Moskwa 2003.

Meyendorf J., *Teologia bizantyjska*, s.243-269.

Schmemman A., *Za życie świata*, Białystok 1990.

Skowronek A., ks., *Sakramenty w profilu ekumenicznym*, t.I-IV, Włocławek 1995-97

2.6. Eschatologia

31. Prawosławne dogmaty i prawosławne nauczanie o eschatologii.

32. Katolicka nauka o czyśćcu.

33. Modlitwy za zmarłych w różnych tradycjach chrześcijańskich

Bibliografia:

Bułgakow S., *Niewiasta Agnca. O Bogoczelowieczestwie, czast' III*, Paryż 1945, s. 587-621

Bułgakow S. *Prawosławie. Zarys Nauki Kościoła prawosławnego*, Białystok 1992

Sarwa Andrzej, *Rzeczy ostateczne człowieka i świata. Eschatologia Kościoła wschodniego*, Łódź 2003.

Kijas Z., *Czyścić – czy jest i dla kogo*, Kraków 1999

Łukaszuk T.D., *Czyścić, czyli miłość oczyszczająca*, w: *At.Kapł.* 74(1982), t.98, s. 236-246.

2.7 Reformacja

34. Księgi symboliczne Kościoła luterańskiego (omówienie)

35. Ważniejsze dogmatyczne odrębności Kościoła luterańskiego

i. sola scriptura,

ii. sola fide,

iii. sola gratia,

iv. sola Chrystus,

v. sola Deo gloria

36. Nauczanie Kościoła luterańskiego o sakramentach chrztu i Eucharystii

37. Księgi symboliczne Reformacji kalwińskiej

38. Nauka o sakramentach w ogóle, a w szczególności o sakramencie Eucharystii w Kościele reformowanym.

39. Co skrywa w sobie akrostych TULIP

40. Nauka o predestynacji.

Bibliografia:

Wybrane Księgi Symboliczne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, *Warszawa 1980*.

Gross J, Uglorz M., *Kościół luterański*, [w:] *Ku chrześcijaństwu jutra*, dz.cyt., s. 162-171

Karski, *Obraz Marcina Lutra na przestrzeni wieków*, w: *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 1(39):1997, s. 9-16.

Karski K., *Kościół reformowany w dialogu*, w: *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 2 (46)/2000 s. 9-27.

Stahl J., *Kościół reformowany*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, dz. cyt. s. 171-177.

Pr. zb. Porównanie wyznań (odpowiednie strony)

2.8 Reformacja w Anglii

41. Etapy kształtowania się Kościoła anglikańskiego (Kościół wysoki, niski szeroki).

42. Symboliczne księgi Kościoła anglikańskiego.

43. Doktryna Kościoła anglikańskiego
44. Inne Kościoły wyrosłe na kanwie Kościoła anglikańskiego.

Bibliografia:

- Jaskółka P., *Wspólnota anglikańska*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, dz. cyt., s. 178-188
Woronow L.A., *Wopros ob anglikanskom swiaszczenstwie w swietle russoj prawosławnoej nauki*, w: *Bogosłowskije Trudy, III*, Moskwa 1960, s. 64-144.
Kumor B., *Anglikański Kościół*, w: *Encyklopedia Katolicka t.1 k 579-585*
Łukaszyk R., *Anglikański Kościół. Teologia*, w: *Encyklopedia Katolicka t. 1, k. 587-590*

2.9 Starokatolicyzm

45. Powstanie Kościołów starokatolickich
46. Doktryna starokatolicyzmu
47. Dialog Kościoła prawosławnego z Kościołami starokatolickimi

Bibliografia:

- Kury U., *Kościół starokatolicki. Historia, nauka, dążenia*, Warszawa 1996
Bajorek J., *Kościół starokatolicki*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, dz.cyt., s. 214-222.
Robak St., *Starokatolicki Kościół Mariawitów*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, dz.cyt., 245-255.
Wysoczański W., *Kościół polskokatolicki*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, dz.cyt., s. 234-245

2.10 Tradycje wyrosłe z Reformacji

48. Kościół Chrześcijan Baptystów. Organizacja, nauka, kult.
49. Adwentyści Dnia Siódmego. Powstanie ruchu adwentystycznego.
50. Specyficzne punkty nauki Adwentystów Dnia Siódmego.

Bibliografia:

- Bednarczyk K., *Baptyści*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, s. 188-196
Jopek M., Parada R., *Zielonoświątkowcy*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, s. 206-212.
Kleszczyński A., *Metodyści*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra*, s. 196-206
Łyko Z., *Adwentyzm*, Warszawa 1970

3. Ruch ekumeniczny i dialogi między chrześcijanami

51. Udział Kościołów prawosławnych w ruchu ekumenicznym.
52. Cele i zadania ruchu ekumenicznego. Światowa Rada Kościołów i Konferencja Kościołów Europejskich a Prawosławie.
53. Trudności w ruchu ekumenicznym.
54. Dialog Kościoła prawosławnego z Kościołem rzymskokatolickim.
55. Dialogi bilateralne Kościoła prawosławnego z innymi Kościołami.
56. Współczesne poglądy prawosławnych teologów na ruch ekumeniczny.

Bibliografia:

- Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, Lublin 1996, s. 269-356
Hryniewicz W., *Kościół siostrzane. Dialog katolicko-prawosławny 1980-1991*, Warszawa 1993.

Perspektywy Jedności. Materiały sympozjum organizowanego przez WT UO oraz IE KUL poświęconego ekumenicznemu przesłaniu encykliki „Ut unum sint”. Opole 1996 (cały zeszyt).

Klinger J., *Prawosławie a ekumenia*, w: *Z ufnością w przyszłość*, Warszawa 1975

Tofiluk J., *Ekumenizm dzisiaj – nasze trudności i zadania. Perspektywa prawosławna*, w: *RT ChAT* 1/1992, s. 211-218.

Tofiluk J., *Charta Oekumenica – prawosławny punkt widzenia*, w: *Elpis* 7-8(20-21): 2003, s. 305-316.

Bibliografia (ogólna)

Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu, Lublin 1997.

Karski K., *Symbolika – zarys wiedzy o kościołach i wspólnotach chrześcijańskich*, ChAT, Warszawa 1994 wyd. 2 2003

Meyendorf John, *Teologia bizantyjska. Historia i doktryna*, Warszawa 1984

Porównanie wyznań, Warszawa 2014 (wyd. 3)

Хрестоматия по сравнительному богословию, Moskwa 2005

Wybrane hasła z Православной ЭнциклоПедий (Moskwa od 2000r.) i Encyklopedii Katolickiej (Lublin od 1985r.)